

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

TÁJÉKOZTATÓ A VESZÉLYES ANYAGOKRÓL

Az építési munkahelyeken előforduló veszélyes vegyi anyagok használatára vonatkozó főbb előírások

1. Mi számít veszélyes anyagnak?

Veszélyes egy anyag, ha valamilyen fizikai vagy kémiai tulajdonsága (pl. gyúlékony, maró vagy rákkeltő) kockázatot jelent.

A kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény a veszélyességet egy európai osztályozási rendszerhez köti. A magyar törvény azt tartja veszélyesnek, ami a veszélyes anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK európai rendelet (angol rövidítése: CLP) alapján veszélyesnek minősül. A CLP - rendelet minden Európai Unió tagországban azonos módon közvetlenül hatályban van. A rendelet melléklete tartalmazza azokat a vegyi anyagokat, amelyeket tulajdonságaik alapján veszélyesnek soroltak be. A keverékek veszélyességét a bennük lévő anyagok tulajdonságai és azok aránya alapján kell megítélni.

A munkahelyek kémiai biztonságáról szóló 25/2000. EüM - SzCsM (IX. 30.) együttes rendelet ezen felül még minden olyan anyagot veszélyesnek tart, melynek jelenléte kockázatot jelenthet a munkavállaló egészségére, illetve biztonságára. Kockázatot jelenthet a munkavállalók biztonságára vagy egészségére a veszélyes anyag fiziko - kémiai, kémiai vagy toxikológiai tulajdonsága, a felhasználás módja vagy a munkahelyen való jelenlét¹ miatt (mint pl. a daganatos megbetegedések kockázatát megnövelő egyes munkahelyi eljárások, tevékenységek esetén), ideértve minden olyan vegyi anyagot is, amelyre a rendelet mellékletei² határértéket határoznak meg.

2. A vegyi anyagok felhasználása és az alapvető munkavédelmi jogszabályok

A munkavédelmi törvény és a külön jogszabályok szerint a munkáltatónak kell biztosítani az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit. A vegyi anyagokról szóló jogszabályok ezt a kötelességet pontosítják.

A legfontosabb jogszabályok a következők:

- A kémiai biztonságról 2000. évi XXV. törvény

¹ 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet 2. számú melléklete

² 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet 3.§ ab)

• 25/2000. (IX. 30.) EüM - SzCsM együttes rendelet a munkahelyek kémiai biztonságáról
• 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet a foglalkozási eredetű rákkeltő anyagok elleni védekezésről és az általuk okozott egészségkárosodások megelőzéséről
• Az Európai Parlament és a Tanács 1272/2008/EK rendelete (2008. december 16.) az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról (CLP), a 67/548/EGK és az 1999/45/EK irányelv módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1907/2006/EK rendelet módosításáról
• Az Európai Parlament és a Tanács 1907/2006/EK rendelete (2006. december 18.) a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH), az Európai Vegyianyag-ügynökség létrehozásáról, az 1999/45/EK irányelv módosításáról, valamint a 793/93/EGK tanácsi rendelet, az 1488/94/EK bizottsági rendelet, a 76/769/EGK tanácsi irányelv, a 91/155/EGK, a 93/67/EGK, a 93/105/EK és a 2000/21/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről
• 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól
• 12/2006. (III. 23.) EüM rendelet az azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről

3. A munkáltató teendői vegyi anyagok felhasználása esetén

A munkáltató kockázatbecslés keretében azonosítja a veszélyeket, elemzi az expozíció-hatás összefüggést, megbecsüli az expozíciót, minőségileg/mennyiségileg értékeli a kockázatot.³

A munkáltató a kockázatokat minimálisra csökkenti a következő módszerekkel:
• veszélyes munkatevékenység megszüntetése
• veszélyes anyag kicserélése kevésbé veszélyesre
• a veszélyes anyagok mennyiségének minimalizálása
• a veszélyes anyagnak a dolgozókhoz jutását megakadályozó technológiai utasítások, munkaeszközök és műszaki védőberendezések alkalmazása
• a vegyi anyagnak kitett munkavállalók számának minimalizálása és egyéni védőeszközök juttatása.

Határértékkel rendelkező anyag esetén a kitettség mértékét meg kell mérni és azt

³ 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM rendelet 5. §

folyamatosan ellenőrizni szükséges. Ha a mérések határérték feletti eredményt adnak vagy emelkedő tendenciát mutatnak, akkor felül kell vizsgálni a kockázatértékelést és be kell avatkozni.

A 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet előírásai szerint⁴ megfelelő öltözöt, étkezési lehetőséget kell biztosítani, gondoskodni kell a veszélyes anyag ártalmatlanításáról, intézkedési tervet kell készíteni üzemzavar esetére, a dolgozókat ki kell oktatni a veszélyes anyagok kezeléséről, minden vegyi anyagot tartalmazó tárolóedényt és csővezetékét megfelelő címkével kell ellátni, biztosítani kell a munkavállalók rendszeres orvosi ellenőrzését és minden lényeges dokumentumot elérhető helyen kell tárolni.

4. Be kell jelenteni a vegyi anyagok felhasználását

Ha egy gazdálkodó szervezet veszélyes anyagot használ, akkor ezt a tevékenységet köteles bejelenteni a járási kormányhivatalban: Veszélyes anyagokkal, illetve veszélyes keverékekkel végzett tevékenység és abban bekövetkezett változás járási hivatalnak történő elektronikus bejelentése. Regisztráció után ezen az Országos Szakrendszeri Információs Rendszerben (OSZIR) kell az új vagy módosított adatokat megadni, valamint a bejelentésért eljárási díjat is kell fizetni.⁵

5. A naprakész vegyi anyagok nyilvántartás haszná

Egyes veszélyes anyagokról a munkáltatónak a jogszabály szerint nyilvántartást kell vezetni.⁶ Ha a munkáltató ismeri, hogy milyen veszélyes anyagokat használ fel, akkor azonnal rendelkezésre áll egy olyan lista, melyet fel tud használni a kockázatbecsléshez a kockázatértékelésben. A nyilvántartás segít megtalálni azokat a legveszélyesebb anyagokat is, amelyeket ki kellene cserélni kevésbé veszélyesekre. A nyilvántartással az is ellenőrizhető, hogy minden anyagra rendelkezésre áll-e a biztonsági adatlapok. A nyilvántartás alapján könnyen elkészíthető a tevékenység, illetve a rákkeltő anyagokkal végzett munka bejelentése. A nyilvántartás segít a selejtezésben és a szabályszerű hulladékkezelésben is.

6. Biztonsági adatlapok: a legszükségesebb tudnivalók

Az Európai Unióban, így Magyarországon is csak olyan vegyi anyagok és keverékek, illetve

⁴ 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet 5.§ - 10.§, 12.§.

⁵ 2000. évi XXV. törvény 29. § (1) és 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet 9. § (1)

⁶ 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet 7. § (4) c)

azokból készült készítmények kerülhetnek forgalomba, amely anyagokat uniós szinten nyilvántartásba vettek, veszélyességük alapján osztályba sorolták, s ennek megfelelő csomagolással és címkézéssel látták el. A forgalomba kerülő termékek mellé úgynevezett biztonsági adatlapot kell adni. Ez tartalmazza a készítmény legfontosabb adatait: pl. összetevők, egészségkárosító veszélyek, tűz/robbanásveszély, stb. Utalás történik a szükséges megelőző intézkedésekre, illetve az elsősegélynyújtással kapcsolatos teendőkre is. A biztonsági adatlapok segítenek megtervezni a veszélyek azonosítását és hatásos leküzdését, így a biztonsági adatlapok a kémiai kockázatértékelés egyik fontos forrásai.

7. A biztonsági adatlapok fellelhetősége

A gyártók honlapján általában megtalálhatóak a készítmények legfrissebb biztonsági adatlapjai. A REACH rendelet (31. cikke) szerint a gyártó mellett a forgalmazó is köteles – kérésre, térítésmentesen, magyar nyelvű – adatlapot adni (papíron vagy elektronikusan) a termékhez. A munkáltató köteles a felhasználás helyén, minden érintett munkavállaló számára ismert, könnyen elérhető helyen tárolni az adatlapokat.⁷

8. Mit nevezünk rákkeltő anyagnak?

Az olyan anyagokat, amelyek hatására rosszindulatú daganatok alakulhatnak ki rákkeltőknek nevezzük. A vonatkozó magyar jogszabály⁸ azokat az anyagokat tekinti rákkeltőnek, melyeket a veszélyes anyagok az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK európai rendelet (CLP) bizonyított rákkeltőnek sorolt be. A rendelet alkalmazásában a rákkeltő anyagok megfelelnek az 1A. vagy 1B. rákkeltő anyagként való besorolás kritériumának, ide értve azokat az eseteket is, amikor az anyag valamilyen keverékben fordul elő (és az összetevők vagy a koncentrációk alapján tartozik az 1A. vagy 1B. rákkeltő kategóriába) vagy valamilyen folyamat hatására szabadul fel. Ezen felül a rákkeltő anyagok körébe sorolják a keményfák (bükkfa, tölgyfa stb.) faporait.

9. Rákkeltő anyagok az építőiparban

Az építőiparban előforduló egyik legveszélyesebb rákkeltő anyag a régi épületekben megmaradt azbeszt. Gyakran fordul elő kvarc, illetve a keményfák pora és a dízelt kipufogófüst, melyek rákkeltő hatása enyhébb. Edzett acél hegesztésekor rákkeltő típusú

⁷ 2000. évi XXV. törvény 28. § (3)

⁸ 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet 2. §

króm is van a füstben. Bizonyos favédőszerekben, szerves oldószerekben szintén lehet rákkeltő összetevő. A kátrány, a bitumen és szurok – egyebek mellett – bőrrákot okozhat. Egyes faipari termékekből formaldehid párolgathat ki, mely orrmelléküregi rákokat kelthet.

10. Alapvető munkáltatói teendők rákkeltő hatású anyagok felhasználása esetén

Alapvetően a munkáltatónak arra kell törekednie, hogy a dolgozók ne legyenek rákkeltő hatásoknak kitéve. A munkáltatónak a foglalkozási eredetű rákkeltő anyagok elleni védekezésről és az általuk okozott egészségkárosodások megelőzéséről szóló 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet előírásait⁹ kell figyelembe venni.

A munkáltató legfontosabb feladatai a jogszabály előírásai alapján a következők:
<ul style="list-style-type: none">• A kockázat kezelésekor meg kell nézni, hogy helyettesíthető-e a rákkeltő anyag egy nem-rákkeltővel. Ha nem, akkor az anyagnak való kitettséget a lehető legkisebbre kell csökkenteni.
<ul style="list-style-type: none">• A környezetbe jutó rákkeltő anyag szintjét kell technológiai módszerekkel csökkenteni.
<ul style="list-style-type: none">• El kell érni, hogy a lehető legkevesebb dolgozó legyen ennek a hatásnak kitéve.
<ul style="list-style-type: none">• Ha mindezek mellett még mindig magas a kockázat, akkor megfelelő védelmi képességű (vegyi anyagoként más és más fajta) egyéni védőeszközt kell biztosítani.
<ul style="list-style-type: none">• Gondoskodni kell a rákkeltő anyag ártalmatlanításáról, a hulladék szakszerű elhelyezéséről.
<ul style="list-style-type: none">• A dolgozókat írásban kell tájékoztatni a rákkeltő hatású anyagról. Ki kell oktatni őket, hogy miként dolgozzanak és kerüljék el az anyaggal való érintkezést.
<ul style="list-style-type: none">• Rendszeresen meg kell mérni a munkakörnyezetben a rákkeltő anyag szintjét. Ha lehetséges a munkavállalókba bejutó dózist is meg kell mérni és a dolgozókat rendszeres egészségügyi felülvizsgálatra kell küldeni.
<ul style="list-style-type: none">• Megfelelő (fekete-fehér rendszerű) öltözöt, tisztálkodási és étkezési lehetőséget is biztosítani szükséges.
<ul style="list-style-type: none">• Nyilvántartást kell vezetni a rákkeltő hatásnak kitétt dolgozókról.
<ul style="list-style-type: none">• Be kell jelenteni a rákkeltő anyaggal végzett tevékenységet.

11. Be kell jelenteni a rákkeltő anyagokkal való munkavégzést

⁹ 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet 4.§, 5-11.§, 7.§ (4) o-p), 12.§, 15-16.§, 18.§

Ha a dolgozók rákkeltő hatású anyaggal, keverékkel dolgoznak, akkor azt évente jelenteni kell a munkavédelmi hatóságnak. A jelentésben listázni kell rákkeltő anyagokat és az ilyen hatásnak kitett munkavállalók számát munkakörönként. Indokolni kell a rákkeltő anyag használatát, leírni az ellene hozott megelőző intézkedéseket, az egyéni védőeszközöket, az egyes dolgozók adatait, a munkakörnyezeti mérések eredményeit.

A tájékoztatást a rákkeltő/mutagén anyagokkal tevékenységet végző munkáltatókról és munkavállalókról a 25/2000. (IX. 30.) EüM rendelet 3. számú melléklete alapján kell megtenni fővárosi és megyei kormányhivatal járási hivatala, mint munkavédelmi hatóság részére.